

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 3 (1938)

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1934-1936), Περίοδος Γ'

Περί του ασματικού τύπου των ακολουθιών

Αρχιμ. Ευάγγελος ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1395](https://doi.org/10.12681/dchae.1395)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Α. Ε. (2013). Περί του ασματικού τύπου των ακολουθιών. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 3, 93–94. <https://doi.org/10.12681/dchae.1395>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περί του ασματικού τύπου των ακολουθιών

Αρχιμ. Ευάγγελος ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1934-1936), Περίοδος Γ' • Σελ. 93-94

ΑΘΗΝΑ 1938

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἰπὸ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

(Περίληψις τοῦ ἰδίου)

Μέχρι περίπου τῆς Ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως παρὰ τῶν Τούρκων ὑφίστατο ἑνιαχοῦ ἐν τῷ κλίμακι τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἰδιαίτερός τις τύπος ἀκολουθιῶν, ὅστις παρὰ Συμεῶν τοῦ Θεσσαλονίκης, ὅστις γνωρίζει καὶ περιγράφει τοῦτον, ἀποκαλεῖται *ἄσματικός τύπος τῶν ἀκολουθιῶν*. Ἀποκαλεῖται δὲ οὕτω, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα, ἐξαιρέσει τῶν εὐχῶν τοῦ ἱερέως καὶ τῶν δεήσεων τοῦ διακόνου, λεγονται μετὰ ψαλμωδίας. Ὁ τύπος οὗτος ἐγγύτερον ἐξεταζόμενος δὲν εἶναι ἕτερόν τι ἢ ὁ τύπος τοῦ *τυπικοῦ τῆς Μ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, ἦτοι ὁ *Κωνσταντινουπολιτικός τύπος*, ὅστις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν *Ἱεροσολυμιτικόν*, τὸν συνήθως ὡς εὐχρηστον ἐν ταῖς Μοναῖς *μοναχικόν* τύπον λεγόμενον, ἠδύνατο ν' ἀποκληθῆ καὶ *κοσμικός τύπος*, ἢ ἀκριβέστερον ὁ ἐν ταῖς *κοσμικαῖς ἐκκλησίαις* (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς μοναστηριακάς) εὐχρηστος τύπος.

Ὁ τύπος οὗτος γεννηθεὶς ἐν Κων/πόλει καὶ ὧν ἐν χρήσει ἐν ταῖς κοσμικαῖς ἐκκλησίαις, πρέπει νὰ ἔχη γεννηθῆ κατὰ τὴν Δ' ἢ Ε' ἑκατ. ἤρχισε δὲ νὰ ἐκτοπίζηται ἀντικαθιστώμενος βαθμηδὸν παρὰ τοῦ Ἱεροσολυμητικοῦ ἢ μοναχικοῦ τύπου εὐθὺς μετὰ τὴν περιφρηνὴ νίκην τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῇ κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἔριδι, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ μοναχοὶ διεδραμάτισαν πρόσωπα προταγωνιστῶν. Τὸ χρονικὸν τοῦτο σημεῖον συνάγεται ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος, ὅτι κατὰ τὰ ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν λήξιν τῆς εἰκονομαχικῆς ἔριδος γενόμενον προσηλυτισμὸν τῶν Σλαβικῶν φυλῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν μετεδόθη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἱεροσολυμιτικὸς ἢ μοναχικὸς τύπος τῶν ἀκολουθιῶν, οὐχὶ δὲ ὁ Κωνσταντινουπολιτικὸς ἢ κοσμικὸς. Παρὰ τὴν γενικὴν ἐπικράτησιν ταύτην τοῦ Ἱεροσολυμητικοῦ τυπικοῦ καὶ ἐν τῷ κλίματι τῆς Κων/πόλεως, διετηρήθη ἐν τούτοις ἑνιαχοῦ καὶ ὁ Κωνσταντινουπολιτικὸς τύπος μέχρι ἐσχάτων, ὅπως ἐπίσης ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Κων/πόλει κατὰ ὠρισμένης ἑορτάς, ὡς σημειοῖ ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης.

Μέρη τοῦ τύπου τούτου εἶναι ἐκτὸς τῆς ἀκολουθίας τῆς λειτουργίας, οὔσης κοινῆς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τύπους, κατ' ἐξοχὴν τὰ ἐξῆς: 1) ὁ ἄσματικός ἑσπερινός, 2) ὁ ἄσματικός ὄρθρος, 3) ἡ τριτοῦκτη, ἅτινα

είναι διαμορφωμένα κατὰ τὸ Α' μέρος τῆς ἀκολουθίας τῆς Θείας λειτουργίας, ἤτοι κατὰ τὸν τύπον τῆς ἀκολουθίας τῶν κατηχουμένων.

Αἱ παρὰ Συμεῶν τοῦ Θεσσαλονίκης παρεχόμεναι περιγραφαὶ τῶν ἁσματικῶν ἔσπερινοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου δὲν εἶναι ἀκριβεῖς, ὡς περιοριζόμεναι εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ὑπάρχοντος τότε ἐν χρήσει. Ὅθεν ὁ θέλων νὰ σχηματίσῃ ἀκριβῆ καὶ τελείαν εἰκόνα τοῦ τύπου τῶν ἀκολουθιῶν τούτων πρέπει νὰ προσέξῃ εἰς τὰ τυπικὰ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὰ δημοσιευθέντα παρὰ τοῦ Δημητριάδου.

Γενικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ τύπου τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Ἡ παντελής ἔλλειψις κανόνων, 2) ἡ ψαλμωδία, καθ' ὅσον ἐν αὐτῶν τὰ πάντα, ἐξαιρέσει τῶν εὐχῶν τοῦ ἱερέως καὶ τῶν δεήσεων τοῦ διακόνου λέγονται ἐν ψαλμωδίᾳ, 3) ἡ ἐπικράτησις τοῦ βιβλικοῦ στοιχείου, καθ' ὅσον ἐλλείψει κανόνων καὶ τοῦ λοιποῦ ἔσμου τῶν τροπαρίων ἐν αὐτῶν συνίσταται ἡ ἀκολουθία κυρίως ἐκ βιβλικῶν περικοπῶν ἁδομένων καὶ ἐξ εὐχῶν ἀπαγγελλομένων, 4) περιέχει εὐχὰς πιστῶν καὶ κατηχουμένων, ὅπως καὶ ἡ λειτουργία τῶν κατηχουμένων, 5) ὅτι περιεῖχεν ἀρχικῶς καὶ Ἀποστολοευαγγέλια, ὅπερ συνάγεται ἐκ πολλῶν ἀποδείξεων.